

Nr 124.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till pressattachéer; given Stockholms slott den 22 februari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen ministern för utrikes ärendena hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Rickard Sandler.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, GBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför ministern för utrikes ärendena:

I årets statsverksproposition (III H. T. s. 21, 22) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer för budgetåret 1935/1936 beräkna ett anslag av 78,000 kronor. Jag an-

Bihang till riksdagens protokoll 1935. 1 saml. Nr 124.

1

håller nu att få föredraga frågan om avlåtande av proposition om anvisande av anslag för sagda ändamål.

Såsom jag vid statsverkspropositionens föredragning antydde, avser förslaget om uppförande av ett avlöningsanslag för de vid vissa beskickningar anställda pressombuden att tillgodose det av budgettekniska hänsyn dikterade kravet på personalkostnadernas sammanförande under gemensam rubrik samt att reglera anställningsförhållandena för ifrågavarande befattningshavare. Dessa åtnjuta för närvarande arvoden från anslaget Upplynningsverksamhet i utlandet angående Sverige, men beträffande deras rätt till semester och andra förmåner, vilka eljest pläga utgå enligt vederbörande avlöningsförfattningar, hava några allmänna bestämmelser icke hittills blivit fastställda. Då avsikten nu vore att genom av Kungl. Maj:t utfärdade närmare föreskrifter reglera dessa frågor, och det blivande avlöningsanslagets natur avhänger av den ställning, som därigenom kommer att beredas vederbörande, synes en närmare redogörelse för det sätt, varpå saken avses ordnad, böra föreläggas riksdagen.

I samband med föredragningen av ärendena tillhörande tredje huvudtiteln i årets statsreglering hade jag ävenledes tillfälle erinra (punkt 22, s. 29), att anslag till upplynningsverksamhet i utlandet angående Sverige första gången beviljades år 1920. Kungl. Maj:ts äskanden i ämnet till sagda och påföljande års riksdagar (III H. T. 1920, s. 64—67; 1921 s. 62) grundades på vad i sådant avseende föreslagits i två av Sakkunniga för omorganisation av utrikesdepartementet och Sveriges representation i utlandet avlåtna betänkanden, av vilka det senaste, av den 20 december 1920, föreligger i tryck och avhandlar ifrågavarande spörsmål å s. 44—47. Redan åtskillig tid före upplynningsanslagets tillkomst hade emellertid pressombud varit anknutna till vissa beskickningar, och det var naturligt, att den omständigheten att ersättningarna till pressombuden vid angivna tid började utgå av nämnda anslag icke — åtminstone till en början — medförde någon rubbning i ombudens ställning eller verksamhet. Vidare ansågs fortfarande, att pressombudens samhörighet med den officiella utlandsrepresentationen icke borde utåt understrykas. Ej heller borde pressombuden genom tidsbundet byråarbete hindras i sin huvudsakliga verksamhet, vilken vore att i den utländska pressen sprida kännedom om vårt land och dess förhållanden samt att beriktiga missvisande framställningar.

Under de femton år, som sedan dess förflutit, hava sådana förändringar inträtt i fråga om pressombudens funktioner, att deras ställning nu måste bedömas från ett annat utgångsläge. De flesta länders utrikesministerier äga numera en avdelning för press- och informationstjänst såsom en fast instituti och parallellt härmed hava vid ambassader och legationer, särskilt i de större huvudstäderna, organ skapats för motsvarande uppgifter. Utvecklingen har lett till att dessa organ så småningom fått sig bestämda uppgifter anförtrodda inom ambassadernas och legationernas arbetsschema, och särskilt då de allt talrikare ärenden, som falla inom den allmänna upplynningsverksamheten för hemlandet. I ökad utsträckning riktas till dem — icke minst från utlandspressens sida — förfrågningar i allt som gäller allmänna upplysningar om det

egna landet. Med de ändrade arbetsförhållandena har oundvikligen följt daglig tjänstgöring på tjänsterummet.

För den svenska pressombudsorganisationens vidkommande har utvecklingen medfört, att man så småningom måst frångå den ursprungliga, då ändamålsenliga ordningen att till pressombud använda på tjänstgöringsplatserna redan verksamma tidningskorrespondenter, vilka skulle kunna handhava pressombudsbefattningen och samtidigt fortsätta med sitt korrespondentuppdrag. Jämsides med den ökning av verksamhetens omfattning, för vilken jag nyss redogjort, har på många håll den politiska utvecklingen bidragit till att försvåra en dylik förening av officiell anställning och enskild tidningsmannaverksamhet och att framtvinga, att pressombuden nu helt måste ägna sig åt den statliga befattningen och i regel anställas under denna förutsättning. Erfarenheten har dessutom visat, att ett pressombud lämpligen bör tjänstgöra på en och samma plats under en längre tidsperiod, enär endast genom därunder vunnit intim kännedom om landet, dess förhållanden och språk full effekt av verksamheten kan slutligen ernås. I motsvarande mån minskas emellertid vederbörandes möjligheter att återgå till enskild tidningsmannaverksamhet.

Antydd förhållanden hava medfört, att pressombuden vid vissa av våra beskickningar kommit att under en lång följd av år kvarstå på sina befattningar och numera utan nämnvärd biinkomst av enskilda korrespondentuppdrag helt ägna sina krafter åt vederbörande beskickningar, vid vilka de intaga en av anställningslandets myndigheter officiellt erkänd ställning såsom pressattachéer. För de pressombuds vidkommande, vilka sålunda kommit att intaga ställningen av verkliga beskickningstjänstemän och som avses bibehålla i varaktig anställning, synes det enligt min mening av starka billighetsskäl påkallat att utnyttja den genom det nya tjänstepensionsreglementet uppkomna möjligheten att bereda även icke-ordinarie tjänstemän en med rätt till pension förenad anställning. I andra fall torde den hittillsvarande anställningsformen i princip kunna bibehållas, dock att vid full tjänstgöring och mera varaktig anställning vederbörandes arvoden, som för närvarande icke grundas på någon författning eller andra allmänna bestämmelser och på vilka dyrtidstilllägg icke utgår, synas böra fastställas i enlighet med för nyreglerade verkställande bestämmelser och överskjutande avlöningsbelopp givas karaktären av ortstillägg. Mera tillfälliga anställningsformer kunna även framdeles tänkas visa sig lämpliga i särskilda fall, och överhuvud taget bör man vara beredd på att ej blott olika tidsförhållanden utan även rent personliga omständigheter kunna göra skilda anordningar önskvärda.

Under framhållande av nu angivna synpunkter har jag anmodat statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd att inkomma med yttranden, huru pressombudens anställnings- och avlöningsförhållanden lämpligen borde ordnas, för att å ena sidan möjlighet kunde givas att bereda vissa pressombud en av hänsyn till deras långvariga tjänst m. m. påkallad mera tryggad ställning men å andra sidan frihet bevaras för Kungl. Maj:t att inom ramen av anvisade medel vidtaga de anordningar för upprätthållandet av pressombudstjänsten, som vid varje tidpunkt må befinnas lämpligast.

De med anledning härav inkomna yttrandena överensstämman såtillvida, att, vad pressombudens löneställning angår, båda de tillfrågade myndigheterna ansett en ställning principiellt motsvarande lönegraden B 26 för ordinarie tjänstemän vara den, som högst borde ifrågakomma. Vad däremot angår den lämpligaste formen för vederbörandes anställning, hava myndigheterna givit uttryck åt olika meningar.

Statskontoret har tagit hela frågan under principiellt skärskådande. Under hänvisning till de av mig i det föregående berörda synpunkterna på pressombudsinstitutionen under dess första tid finner statskontoret det möta betänkligheter att genomföra en sådan ordning med avseende å pressombudens anställningsförhållanden, att ombuden skulle tillförsäkras pensionsrätt. Det fasta inordnande i förvaltningsapparaten, som därav skulle bliva följden, kunde enligt statskontorets mening knappast undgå att bidra till verksamhetens klavbindande och byråkratisering. Ämbetsverket framhåller även, att om pressombuden skulle kvarstå så lång tid i tjänst, att pension rimligtvis ansåges böra ifrågakomma, sådan i dylikt fall kunde utverkas genom särskilt riksdagsbeslut. Under förutsättning emellertid, att åt pressombuden ansåges böra beredas med pensionsrätt förenad anställning, ville statskontoret för sin del förorda vederbörande befattningars uppförande å extra stat. Enligt avlöningsförfattningarna förefunnes visserligen möjlighet att inrätta extra ordinarie befattningar i högre lönegrad än den 20:e, i vilket fall det låge i Kungl. Maj:ts hand att inom ramen för tillgängliga anslagsmedel bestämma såväl befattningarnas antal som lönegradsplaceringen, men denna möjlighet hade hittills endast undantagsvis tagits i anspråk.

Lönenämnden däremot säger sig hysa den uppfattningen, att därest pressombuden ansåges böra erhålla en fastare anställning än den, de nu intaga, detta lämpligast borde ske genom att de erhöles anställning såsom extra ordinarie tjänstemän. Fördelen med denna anordning framför den alternativt ifrågasatta utvägen att ombilda befattningarna till tjänster å extra stat skulle bliva, att Kungl. Maj:t ägde frihet att inom ramen av för ändamålet anvisat anslag allt efter omständigheterna bestämma såväl befattningarnas antal som löneförmåner i befattningarna.

Med den inställning till föreliggande fråga, som framgår av min tidigare lämnade redogörelse för pressombudens ställning och verksamhet i nuvarande tid, kan jag icke ansluta mig till vad statskontoret i ämnet uttalat. De av ämbetsverket framförda synpunkterna hänföra sig till förhållanden, som under de gångna åren väsentligt ändrats och vilka icke numera kunna läggas till grund för bedömandet utan hänsynstagande till den efterföljande utvecklingen.

Jag kan vidare icke finna, att ett rimligt tillmötesgående — efter individuell prövning av särskilda fall — av den enskildes naturliga önskan att efter en följd av år, som ägnats åt statstjänsten, erhålla en mera tryggad ställning skulle behöva innebära den fara för verksamhetens byråkratisering, som

i detta sammanhang gjorts gällande. Vål däremot synes mig önskvärdheten att undvika pressombudsinstitutionens fastlåsende i vissa former böra vara utslagsgivande vid valet mellan olika alternativ att bereda pressombud en med rätt till pension förenad anställning, och från denna utgångspunkt kan jag för min del icke förorda den anordning med befattningarnas uppförande å extra stat, som statskontoret härvidlag ställt i främsta rummet, en anordning, som bland annat skulle nödvändiggöra, att befattningarnas antal och lönegradsplacering bestämdes genom riksdagsbeslut, och sålunda starkt begränsa möjligheterna för Kungl. Maj:t att vid behov vidtaga ändrade dispositioner i avseende å pressombudens anställningsvillkor och placering. Den av lönenämnden föreslagna utvägen att bereda vederbörande anställning som extra ordinarie tjänstemän skulle icke medföra några sådana olägenheter och bör därför enligt min mening föredragas. Då Kungl. Maj:t otvivelaktigt äger befogenhet att inrätta extra ordinarie tjänster även i lönegrad över den 20:e, synes den omständigheten, att ifrågavarande befogenhet endast sällan utnyttjats, icke kunna åberopas såsom invändning mot att så sker i ett fall, där en sådan åtgärd torde erbjuda den lämpligaste lösningen av ett administrativt spörsmål.

Vad anslagsbeloppet angår, saknas anledning att frångå det belopp av 78,000 kronor, vilket redan upptagits såsom beräknat belopp i det riksdagen förelagda förslaget till riksstat för budgetåret 1935/1936 och som ungefärligen motsvarar vad vederbörande nu uppbära från anslaget till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige. Det torde i detta sammanhang få anmärkas, att den av lönernas omreglering följande rätten till dyrtidstillägg torde böra betraktas såsom en skälig ersättning för den ofta betydande inkomstminskning pressombuden fått vidkännas, i den mån möjligheterna till bedrivande av enskild korrespondentverksamhet jämsides med tjänsten för dem upphört. Under förutsättning att vissa av de utav anslaget bestridda avlöningarna skola utgå till extra ordinarie tjänstemän, bör ett mindre belopp anvisas förslagsvis för bestridande av avlöningsförhöjningar och vissa andra författningsenligt utgående förmåner, allt i överensstämmelse med de regler, som föreslagits i samband med riksstatens omläggning. Då frågan om antalet av de pressombud, vilka för närvarande lämpligen borde förordnas till extra ordinarie tjänstemän, synes mig böra hållas öppen för Kungl. Maj:ts närmare prövning, saknas utgångspunkt för en exaktare beräkning av det för avlöningsförhöjningar erforderliga beloppet. Vid sådant förhållande vill jag föreslå, att tillsvidare ett belopp av 3,000 kronor för ändamålet beräknas, för att eventuellt justeras vid en kommande statsreglering, sedan erfarenhet vunnits om den verkliga medelsåtgången. Återstående 75,000 kronor skulle anvisas såsom begränsat belopp under rubriken grundavlöningar m. m. och avse dels avlöningar i lägsta ifrågakommande löneklass till extra ordinarie tjänstemän, dels avlöningar till de pressombud, vilkas anställning må komma att givas annan form, dels slutligen ortstillägg. Hela anslaget skulle enligt tillämpad praxis givas förslagsanslags natur. Med hänsyn till att det numera

är regel, att pressombuden hos anställningslandets myndigheter anmälas såsom tillhörande vederbörande beskicknings personal, synes anslaget böra benämnas Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för pressattachéer, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1935/1936:

1. Grundavlöningar m. m.	kronor 75,000
2. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslags-</i>	
<i>vis</i>	» 3,000

Summa kronor 78,000.;

dels ock till Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 78,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

L. Nylander.